

7. 8. 2006

ID: 42312

Procesní nástupnictví účastníka řízení

Zjištění procesního nástupnictví účastníka řízení, jehož způsobilost být účastníkem řízení po zahájení řízení zanikla, je úřední povinností soudu; nedodrží-li soud tento postup a řízení zastaví, poruší tak čl. 90 Ústavy ČR a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť zákonem stanoveným způsobem neposkytne dostatečnou ochranu právům účastníků.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 1373/2004, ze dne 19.8.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně M. J., proti žalovaným 1/ Městu F.-M., 2/ E. N., 3/ P. N., o určení neplatnosti smlouvy a uložení povinnosti nabídnout spoluvlastnický podíl ke koupi, vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp.zn. 12 C 134/2000, o dovolání R. J., zastoupeného advokátem, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2003, č.j. 56 Co 357/2003-102, tak, že usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2003, č.j. 56 Co 357/2003-102, a usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 30. 10. 2002, č.j. 12 C 134/2000-83, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se za přípuštění změny žaloby podle § 95 odst. 1 o.s.ř., za přípuštění přistoupení účastníků řízení na straně žalovaných (žalovaní 2,3) podle § 92 odst. 1 o.s.ř. a za přípuštění záměny účastníků na straně žalobkyně podle § 92 odst. 2 o.s.ř., domáhala určení neplatnosti kupní smlouvy uzavřené dne 2. 8. 2000 mezi žalovaným 1/ jako prodávajícím a žalovanými 2/,3/ jako kupujícími ohledně spoluvlastnického podílu 166/1002 na budově čp. 2323 na pozemku parc.č. 2883/2 v k.ú. F., obec F.-M., dále uložení povinnosti žalovanému 1/ nabídnout žalobkyni ke koupi tento spoluvlastnický podíl, a pro případ, že taková nabídka nebude možná, uložení této povinnosti žalovaným 2/,3/. Žalobkyně tvrdila, že je nájemkyní bytu v budově, jejíž spoluvlastnické podíly se žalovaný 1/ jako vlastník rozhodl prodat stávajícím nájemcům bytu, a jiným osobám mohl být příslušný spoluvlastnický podíl prodán až poté, co stávající nájemce koupi odmítl či do určené lhůty nezapltil zálohu kupní ceny. Žalobkyně však vzhledem ke svému zdravotnímu (duševnímu) stavu nebyla schopna chápat význam nabídky ke koupi a její syn (nyní dovolatel) tehdy žádal žalovaného 1/, aby věc byla projednána až s opatrovníkem žalobkyně po skončení již zahájeného soudního řízení o zbavení žalobkyně způsobilosti k právním úkonům. Žalovaný 1/ namísto toho spoluvlastnický podíl prodal žalovaným 2/,3/. Kupní smlouva uzavřená mezi žalovaným 1/ žalovanými 2/,3/ je tak neplatná a má být učiněna řádná nabídka ke koupi spoluvlastnického podílu žalobkyni jako nájemkyni bytu v budově.

Žalobkyně dne 25. 1. 2002 zemřela.

Usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 15. 10. 2001, č.j. 12 C 134/2000-83, bylo řízení zastaveno podle § 107 odst. 5 občanského soudního řádu (dále o.s.ř.). Soud prvního stupně dospěl k závěru, že úmrtím žalobkyně její právo nájmu bytu zaniklo a „z obsahu spisu nelze dovodit žádné skutečnosti o přechodu nájmu bytu ve smyslu ustanovení § 706 odst. 1 občanského zákoníku.“

Odvolání R. J. proti citovanému usnesení bylo odmítnuto usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 9. 2003, č.j. 56 Co 357/2003-102, podle § 218 písm. b/ o.s.ř. s tím, že bylo podáno někým, kdo k odvolání není oprávněn. R. J. není oprávněn k odvolání jako opatrovník žalobkyně, neboť jeho oprávnění zaniklo smrtí žalobkyně (§ 19, § 29 o.s.ř. s přihlédnutím k ustanovení § 7 občanského zákoníku) a není ani domnělým právním nástupcem žalobkyně, neboť řízení ve věci projednání dědictví zůstavitelky (žalobkyně) bylo zastaveno podle § 175h odst. 2 o.s.ř. a R. J. byl vydán zanechaný majetek nepatrné hodnoty jako osobě, která se postarala o pohřeb, nikoli jako dědici.

Proti usnesení odvolacího soudu podal R. J. dovolání, jehož přípustnost opírá o § 239 odst. 2 písm. b/ o.s.ř. Dovolatel již v odvolání sděloval, že je synem zemřelé žalobkyně, v předmětném bytě bydlí od narození a označoval znovu doklady prokazující, že nájem bytu na něho přešel podle § 706 odst. 1 občanského zákoníku. Odmítnutím odvolání bez zabývání se otázkou právního nástupnictví dovolatele rozhodl odvolací soud nesprávně a porušil právo dovolatele být

účastníkem řízení. Dovolatel navrhl, aby napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaní se k dovolání nevyjádřili.

Podle § 239 odst. 2 písm. b/ o.s.ř. je (mimo jiné) dovolání přípustné proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o zastavení řízení podle § 107 odst. 5 o.s.ř.

Lze dovodit, že dovolání je přípustné rovněž proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odvolání proti takovému usnesení soudu prvního stupně odmítnuto podle § 218 písm. b/ o.s.ř., neboť právní účinky napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně zůstávají tak zachovány a zákonodárce měl na mysli dovolací přezkum rozhodnutí vyvolávajícího účinky zastavení řízení podle § 107 odst. 5 o.s.ř. Jedná se o posouzení práva být účastníkem řízení (na základě procesního nástupnictví) k zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníka (§ 1 o.s.ř.).

Sluší se zmínit usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2002, sp.zn. 25 Cdo 2101/2001, publikované v časopise Soudní judikatura, ročník 2002, číslo 87, kterým bylo odmítnuto obdobné dovolání proti usnesení odvolacího soudu jako nepřipustné. V tehdy projednávané věci však přicházelo v úvahu pouze zjevně nedůvodně uplatněné procesní nástupnictví z titulu dědění. Pokud by tehdy dovolací soud spojil přípustnost a důvodnost dovolání, mohl posoudit dovolání jako nedůvodné, a zamítnout je.

Nyní vyslovený názor dovolacího soudu není tedy v zásadním rozporu s dřívějším rozhodnutím; pouze akcentuje ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků s ohledem na okolnosti projednávané věci.

Dovolací soud dále zjistil, že dovolání podala v dovolací lhůtě fyzická osoba, zastoupená advokátem (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o.s.ř.).

Posouzení otázky, zda dovolání podala k němu oprávněná osoba (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) spojil dovolací soud, vzhledem k povaze věci, s posouzením důvodnosti podaného dovolání.

Podle § 107 odst. 1, věta první, o.s.ř. jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než bylo řízení pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat.

Podle § 107 odst. 2 o.s.ř. ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, její dědici, popřípadě ti z nich, kteří podle výsledku dědického řízení převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde.

V projednávané věci se žalobkyně domáhala vydání výše uvedeného rozhodnutí na základě prvotní skutečnosti, že je nájemkyní bytu. Již v době rozhodování soudu prvního stupně o zastavení řízení z obsahu spisu vyplývalo, že R. J. je hlášen k trvalému pobytu na stejné adrese bydliště jako žalobkyně a jeví se tak pravděpodobnost, že v bytě se žalobkyně i bydlel a žil ve společné domácnosti jako syn. Konečně sám soud v odůvodnění rozhodnutí zmiňuje ustanovení § 706 odst. 1 občanského zákoníku. Za této situace měl soud prvního stupně zaměřit dokazování na skutečnost, zda R. J. žil v den smrti žalobkyně se žalobkyní ve společné domácnosti a nemá vlastní byt (§ 706 odst. 1 občanského zákoníku). Procesní nástupnictví v občanském soudním řízení podle ustanovení § 107 o.s.ř. upravuje další postup v řízení spojený se zánikem způsobilosti být účastníkem řízení v období po zahájení řízení do pravomocného skončení řízení. Procesní nástupnictví odráží nástupnictví hmotněprávní, aby tak v občanském soudním řízení byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků (§ 1 o.s.ř.). Jinými slovy, i v ustanovení § 107 o.s.ř. procesní právo „kopíruje“ právo hmotné. Úvahy soudu prvního stupně směřující k procesnímu nástupnictví odvozenému od hmotněprávního nástupnictví podle § 706 odst. 1 občanského zákoníku byly tedy správné, soud však nezjišťoval potřebné skutečnosti vedoucí ke závěru, zda jsou splněny všechny zákonné předpoklady nástupnictví podle § 706 odst. 1 občanského zákoníku a řízení zastavil. Zjištění procesního nástupnictví účastníka řízení, jehož způsobilost být účastníkem řízení po zahájení řízení zanikla, je úřední povinností soudu; nedodrží-li soud tento postup a řízení zastaví, poruší tak čl. 90 Ústavy ČR a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť zákonem stanoveným způsobem neposkytne dostatečnou ochranu právům účastníků (srovnej nálezh Ústavního soudu ze dne 4. 11. 1998, sp.zn. IV.ÚS 245/97, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 12, číslo 135, str. 273). Odvolací soud procesní pochybení soudu prvního stupně nezohlednil, neodstranil; veden úvahou směřující k nástupnictví na základě dědění, která vzhledem k povaze věci není případná. V souzené věci totiž žalobkyně jako nájemkyně bytu podala žalobu, kterou se domáhala „nabídky“ koupě spoluvlastnického podílu na budově odvozeného od práva nájmu bytu v budově. V případě přechodu nájmu podle § 706 odst. 1 občanského zákoníku, vzhledem k povaze věci, nedochází k zániku práva tvrzeného v zahájeném řízení vázaného na

osobu nájemce bytu smrtí nájemce. Pokud by byly zjištěny zákonné předpoklady přechodu nájmu podle § 706 odst. 1 občanského zákoníku, pak nájemce (právní nástupce žalobkyně) vstupuje do práv a povinností žalobkyně; přičemž by mu měl soud poskytnout poučení podle § 107 odst. 4 o.s.ř., včetně poučení o hrazení nákladů celého řízení.

Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže soud posoudil věc podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá nebo správně určil právní normu na zjištěný skutkový stav, tuto normu však nesprávně vyložil.

Dovolací soud posoudil tedy dovolání jako přípustné - podané k němu oprávněnou osobou (v úvahu přicházející procesní nástupce žalobkyně) i důvodné. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.). Odvolací soud nesprávně vyložil ustanovení § 107 odst. 2 o.s.ř. (procesní nástupnictví vztahoval pouze k možnému titulu dědění) a nesprávně použil § 175h odst.1, 2 o.s.ř. (vzhledem k povaze věci) namísto § 706 odst. 1 občanského zákoníku. Dovolací soud proto napadené rozhodnutí zrušil podle § 243b odst. 2 o.s.ř. Z důvodu souvisejícího procesního pochybení zrušil dovolací soud současně i rozhodnutí soudu prvního stupně a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o.s.ř.). Soud prvního stupně totiž nesprávně vyložil § 107 odst. 1 o.s.ř., a v důsledku toho neprováděl zjišťování skutečností rozhodných pro přechod nájmu podle § 706 odst. 1 občanského zákoníku.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)